

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ V ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 20-21 квітня 2017 року)

**Суми
2017**

актанту УКРАЇНА експліцитно приписують властивість «недемократичність».

Ці концепти взаємодіють, адже існують в одній концептосфері, але спільні для них обох актанти мають протилежні асоціації, тобто виражені кардинально різними за значенням референтами.

1. Аскольдов С. А. Концепт и слово / С. А. Аскольдов // Русская словесность : антология / под ред. В. Н. Перознака. – Москва : Academia, 1997. – С. 267–280.
2. Полюжин М. М. Функціональний і когнітивний аспекти англійського словотворення / М. М. Полюжин. – Ужгород: Закарпаття, 1999. – 240 с.
3. To withdraw is not patriotic / The Guardian. – [Electronic resource] – access mode : <https://www.theguardian.com/business/2000/feb/23/emu.theeuro1>.
4. Кобзева Н. А. Функционирование политического интервью в медиаполитическом дискурсе / Н. А. Кобзева, А. В. Прокопенко // В мире научных открытий. – 2015. – №. 1.3(61). – С. 1373-1380.

ІЗ ІСТОРИЧНОГО СЛОВОТВОРУ: СЛОВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ У СЕРЕДНЬОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Щигло Л. В., канд. філол. наук, доцент

Словотвірна система будь-якої мови є одним із основних джерел поповнення її лексичного складу новими словами. Як і будь яка інша система мови, словотвірна система розвивається та змінюється протягом всього періоду розвитку мови. Кожен із історичних етапів німецької мови характеризується своїми особливостями системи словотвору, які залежать від багатьох чинників та відображають історичну динаміку мови від її становлення до сучасного стану.

Якщо розглядати словотвірну систему німецької мови в аспекті діахронії, то середньовірна німецька мова характеризується значними темпами розвитку та збагачення словникового складу мови. Слід зазначити, що на базисі порівняно невеликого давнього фонду лексичних одиниць, переважно конкретних за своїм значенням, поступово створюється все розмаїття і багатство словникового складу мови, великі сім'ї споріднених за своїм походженням слів, які

охоплюють усі сторони суспільного життя, матеріальної і духовної культури народу.

Багато слів отримують нове значення, наприклад – свн. слово «*mīnne*» набуло значення «піднесене кохання» (пор. двн. «*mīnna*» – «спогад про когось з любов'ю»). Так, у Отфріда «*mit mīnne*» означає «із задоволенням, з радістю», свн. «*hoch (ge)zīt*» зберігши своє попереднє значення «свято», отримало також нове – «весілля», до того ж у подальшому старе значення зникло зовсім (пор. з нвн. «*hochzeit*»), свн. «*edele*» також отримало на додаток до старого значення «благородного походження» ще й нове – «благородний за душевними якостями» (пор. нвн. «*adlig*» – «дворянський» та «*edel*» – «благородний»).

Для середньовісньонімецького періоду характерною була лицарська культура, яка принесла з собою зачну кількість французьких запозичень, деякі з них збереглися до сьогодні. Словниковий склад німецької мови поповнюють також деякі запозичення із латинської мови, яка продовжує безроздільне панування у церкві та науці, де її авторитет ще більше зростає із заснуванням у XIV столітті перших університетів в містах Священної Римської імперії (в 1348 році – у Празі, в 1365 році – у Відні, 1386 року – в Гейдельберзі, у 1388 – в Кельні), які стають оплотом латинської вченості. У німецькій мові з'являються такі слова, як *copie/corpeu*, *disputiren*, *fantasie*, *juriste*, *studente*, *pub*. Разом з цим з кінця XIII століття практикується оформлення юридичних і ділових документів німецькою мовою і починається процес поступового витіснення латини з офіційної сфери, який завершується вже на наступному етапі розвитку німецької мови [2, с. 102].

Окрім запозичень лексичний склад середньовісньонімецької мови збагачувався також за рахунок словотворення. Характерними способами словотворення для середньовісньонімецького періоду розвитку німецької мови виступають такі прийоми, як словотвір шляхом афіксації (суфіксації та префіксації) від вже наявних слів, словоскладання, зміна значень старих слів (або їх переосмислення), чергування звуків [3, с. 71].

Для цього періоду характерна тенденція переходу деяких словотвірних афіксів із попереднього давньовісньонімецького періоду, та їх подальший розвиток. Зберігається і морфологічна будова слова, однак багатоморфемні моделі слів (більше чотирьох морфем), які були відносно рідкісними і раніше, частково втрачаються

взагалі, або ж частково стають ще менш типовими. При цьому п'яти-та шестиморфемні моделі слів були представлені у давні часи слабкими дієсловами завдяки наявності у них основотвірного показника. Переосмислення цього елементу у середньовіснійнімецькому періоді перетворило його із самостійної морфемі на частину суфіксу та привело до спрощення цієї моделі – тобто, до скорочення числа морфем, які у ній можна виокремити (із шести до п'яти, із п'яти до чотирьох тощо).

Якщо порівняти морфемний склад наступних слів, можна простежити дану тенденцію:

двн. *salb-ô-t-î-m*

свн. *salb-et-e-n*

двн. *fir-sag-ê-t-î-t*

свн. *fer-sag-et-e-t*

Така перебудова пов'язана із втратою особливого типу морфем, що були розповсюджені у індоєвропейській прамові. Це основотвірні елементи, які спочатку являли собою словотворчі суфікси. У давньовіснійнімецькій мові такі морфемі зникли у іменників, а у середньовіснійнімецькій мові були втрачені останні їх залишки, які ще зберігалися у слабких дієсловах [2, с. 146].

Одним із найбільш вживаних та продуктивних способів словотвору у середньовіснійнімецькому періоді був спосіб афіксації, тобто додавання до основи слова суфіксу чи префіксу. До того ж нові іменники та прикметники утворюються, як правило, за допомогою суфіксів, а в утворенні дієслів беруть участь префікси. Поповнення словникового складу мови йде також уже із давніх часів за рахунок словоскладання. Шляхом додавання різних основ утворюються іменники, прикметники, дієслова та інші частини мови.

Загалом, саме завдяки наявності системи афіксів, німецька мова зберігає таку свою характерну особливість флективного устрою, як здатність до трансформації частин мови морфологічними засобами. Від дієслів можуть утворюватися іменники, від іменників – дієслова, від прикметників – іменники, від іменників – прикметники тощо. Окрім того, наявність суфікса допомагає більш точно диференціювати граматико-семантичну категорію даного утворення. Так, від дієслова можуть бути утворені віддієслівні іменники із значенням назви дії (*die Beschreibung, der Gang, das Gebrüll*), діючої особи (*der Schreiber*), засобу дії (*greifen – Griffel*), об'єкту чи результату дії – (*die Schrift, der Schlag*). Від прикметників таким чином утворюються іменники зі

значенням назв якостей (der Reichtum, die Schönheit, die Länge) або носія цієї якості (der Reiche, der Junge, der Reisende, der Bekannte). Утворені ж від іменників прикметники слугують для позначення якостей, похідних від цього предмету (blutig, silbern, städtisch) [1, с. 263].

Багаточисельність діалектів у середньовісній німецькій мові впливає на функціонування німецької мови цього періоду в комунікативному аспекті. Слід підкреслити, що як похідна лексика, так і словотворчі засоби що використовувалися для утворення цієї лексики, носили наддіалектний характер. Слабо проявляється територіальна диференціація і серед старих суфіксальних моделей. Використання синонімічних словотвірних моделей лише в незначній мірі було обумовлено залежністю від діалектного ареалу, оскільки у ньому відображалася типова для молодих писемних мов відсутність стійкості сформованого узусу.

1. Берков В. П. Современные германские языки / В. П. Берков. – СПб. : Издательство С-Петербургского университета, 1996. – 296 с.
2. Валиева Д. М. История немецкого языка: учеб. пособие / Д. М. Валиева, Е. Ю. Мамонова. – Пермь : Изд-во Перм. гос. техн. ун-та, 2008. – 197 с.
3. Жирмунский В. М. История немецкого языка / В. М. Жирмунский – М. : Издательство литературы на иностранных языках, 1948. – 300 с.

“THE GIFT” FOR AGES: IRREGULAR VERBS

*Korotun A G., student PR-51
Academic Supervisor – I. Kobyakova,
PhD in Philology, professor
Department of Germanic Philology*

There is a plenty of irregular verbs to be memorized in order to master a foreign language at high level. The irregular verbs are the nightmare of students and adults learning foreign languages.

Such issues are raised very often. Indeed, just look at the English verb to be. Its shape so different from the infinitive (is, are, been, was) that it is absolutely unclear how this could occur. And this is only the most common verb.